

GÜNLÜK HAYAT VE HUKUK

Ankara Barosu Yasa İzleme Kurulu

Haftalık Bülteni

“... Günlük hayatta binlerce kez yinelenen pratik (davranış, edim ve eylemler ile), söz ve söylemler bir süre sonra beyinde mantık sembolleri haline gelirler ve bunlar artık ek bir çaba ya da bilince gereksinim duyulmaksızın kendiliğinden yinelenir hale gelir ve giderek benimsenirler.(...)”

Güzel Türkçemizdeki “bir insana kırk kere deli dersin ...” diye başlayan tümceyi hepimiz biliriz. Bu tümce, girişte aktarılan hususun, “günlük hayat”ta kerelerce yinelenenlerin, bir süre sonra mantık sembollerine dönüştüğünün ve giderek benimsendiğinin, yoldaki adam tarafından ifade edilen halidir ve yeri geldiğinde hepimizin kullanımına amade bir tümcedir bu.

Hayatın bir bütün olduğu malum. Hiçbirimiz siyasi kimliklerimizi soyunup da büromuza, adliyelere, evimize girmiyoruz. Özel hayat, meslek hayatı gibi bir ayrıma tabi tutmadığımız bütünsel hayat anlayışı şimdilik ve ne mutlu ki, kültürel şizofreniden esirgemektedir bizi. Ancak “bu dünya/öbür dünya” gibi günlük hayatta zuhur eden, dili ve ritüelleri ile binlerce kez pratiğini yaptığımız edim ve eylemler yönünden, bütünsel hayat anlayışını korumak her geçen gün daha da zorlaşmakta, ikili dünya imgesi günlük hayata daha çok egemen hale gelmektedir. Bu egemen hal, kısa bir zaman dilimi içinde, muhataplarına hayatı ertelemeyi, mistifike değerlere ilişkin giderek olgu haline gelecek olan eğilimin meşruiyetini telkin etmekte ve günlük hayat zamanla teslimiyetin, boşverciliğin ya da kısa sürede köşedönmeçiliğin ve kariyerizmin boy gösterdiği boyut olarak ortaya çıkmaktadır. Bilenler, bilgisinin sorumluluğuna sahip çıkanlar *içi dolu başağın boynu eğik olur* modunda ortalıkta salınırlarken, “kifayetsiz muhterisler”¹, “mesai saatlerinin egemenleri” olarak vücut etmekle yetinmeyi dahi azımsamakta, hayata bir “kral” olarak geldiklerine inanmaktadırlar: “... Eğer bir insana bir şey telkin

¹ Aktaranların yalancısıyız: Öğrenim gençliği arasında bir araştırma yapılmış. Sınavlardan sonra, sınıfın başarılı öğrencilerine sınavlarının nasıl geçtiği ve kaç puan bekledikleri sorulmuş. Bunlar “muhtemelen geçer not alabileceklerini” söylerken, derse katılımı yetersiz yada başarısız diye nitelenen gençler ise, “pekiyi nottan aşağı almayacaklarını, almamaları gerektiğini” gerine gerine söyleyebiliyorlarmış. Başarılı diye nitelenenler sınavlardan çok iyi not alıyor, başarısız diye nitelenenler ise kötü not alıyorlarmış ve başarısızlar hayatın sınavlarına yönelik olarak hep aynı tepkiyi vermeye devam ediyorlarmış: Çok iyi not alacağım, ben bunu hak ettim. Bu sebeple bu kesim insanlar hayatları boyunca, yeterli olup olmadıklarına bakmaksızın sürekli öne atılıyor, ağızlarına yüzlerine bulaşırsalar da hep önemli görevlere talip oluyorlarmış. İşin gülümser yanı, bu kesim insanlar ne yazık ki, hep de bu görevlere getiriliyorlarmış... Anlatanın yalancısıyım. Ama bugünün Türkiye’sine bakınca bunun çok da yanlış olmadığını gözlenebilmektedir: Ehliyetsizler, kifayetsiz muhterisler en olmaz denilen görevdedirler ve ehliyetsizliğin bu denli yüceltiği bir tarih dilimimiz olmasa gerektir.

edilecekse, şimdiye kadar kullanılan taktiğe göre o, bir yandan “kral” olduğuna yani kararlarında tamamen özgür olduğuna inandırılmalı, öte yandan da telkinin farkına varmayacağı biçimde irade ve kararlarını manipüle etme imkânları aranmalıdır. / (...) telkin ve manipülasyon teknikleri dijital teknoloji ve elektronik medyanın yarattığı kurgusal dünyalar sayesinde çok daha karmaşık ve rafine hale gelmiştir. Kurgusal dünyalar giderek artan ölçüde illüzyona dayalı (...) telkin gücüne dayanmaktadır. (...) Bir reklamcının sözleriyle ifade edecek olursak: “Büyü tam da şudur: insanlarda satın alamayacakları şey için istek uyandırmak. (...) ‘Eninde sonunda konuşacaksın denirdi eskiden insanlara işkencede; bugün, ‘Eninde sonunda isteyeceksin’ deniliyor” (F.Beigbeder 2002, s.42 ve 48). (...)”².

Bir gazete haberi: *Yolda kaza olduğunu gören X, olay yerindeki yaralıları hastaneye yetiştirdiğine yetiştireceğine bin pişman oldu. X’in hastaneye yetiştirdiği Y’nin ölüm sebebinin, hastaneye getirilirken sarsıntı sonucu oluşan travma olduğu açıklandı...* Bu gazete haberinin, sokaktaki adama telkin ettiği husus, kaza geçirdiğini gördüğünüz insanları hastaneye vs yerlere yetiştirmek size mi düştü? Okudular ve geçtiler, okuduk ve geçtik... Bu haberin kim neresini düzeltecek? Öylece kalsın, yalan yanlış bilgiler insanların beynine böylece aksın mı? Yoksa hangi birini mi düzelteceğiz? Boşverelim o zaman... Boşvermeyelim.

Hukukun günlük hayattaki bu sunumu insanları, insanca yardımlaşma istek ve iradelerinden, bu suretle vazgeçiren bir sunuma dönüşmekte ve bu bilerek ve isteyerek yapılmaktadır. Bir yandan yalan yanlış bilgiler üzerinden insaniyet yok edilirken diğer yandan atomize hayatlar kutsallaştırılmakta, algılar, kavramlar alabildiğine kirletilmekte, büyüyen kirlilik yalnızca duyarsızlığı beslemektedir. Ve bunların hepsi, 24 saat diye bilinen günlük hayatta gerçekleşmektedir.

Bilinen odur ki; günlük hayata egemen olan, hayata egemendir.

Yukarıda sözü edilen türden gazete, tv vs haberlerini hepimiz okuyor, dinliyoruz. Acayip hukuksal değerlendirmeleri hepimiz kanıksadık mı? Nasıl olsa biri çıkar doğrusunu söyler diye mi düşünüyoruz? O “biri” niye hiç çıkmıyor, doğrusunu söylemiyor? Yüce Godot!... Bugünden düzeltilmeyen bilgiyi, düzeltilmemiş bilgiyle beslenenler gelecekte mi düzeltecek? Ertelenmiş, ıskalanmış hayat; naif bir emekli düşü... Doğu – Batı diye bölünmüş bir Almanya’da Berlin Duvarı yıkılmış. Batı’ya “coşkuyla” hücum

---

² **Rainer FUNK**, *ben ve biz postmodern insanın psikanalizi*, s.47, 48; YKY, 2009/İstanbul [Çev.: Çağlar TANYERİ].

eden Doğulular... Doğulular Batı'dalar... aradan geçen zaman, hayaller, kırıklıklar, hayal kırıklıkları... Doğulu bir anne bağıyor: "Biz onlardan adalet istedik, onlar bize hukukun üstünlüğünü verdiler..." Kimin hukukunun, hangi hukukun "üstünlüğü"? Günlük hayatta kristalize olmuş "yarar"ın, paranın. Tüm bu bilgiler, bilmeler, öylece aktı gitti dağarımıza. Katledilen hukukun dizi dizi, haber haber gösterildiği açık hava sinemasıdır Dünya. Ve hepimiz cinayeti gördük:

*"haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
demirlemişti eli kolu bağlıydı ağılıyordu
dört bıçak çekip vurdular dört kişi
yemyeşil bir ay gökte dağılıyordu*

.....

*cinayeti kör bir kayıkçı gördü
ben gördüm kulaklarım gördü
vapur kudurdu kuduz gibi böğürdü
hiç biriniz orada yoktunuz*

.....

*haliç'te bir vapuru vurdular dört kişi
polis katilleri arıyordu
deli cafer ismail tayfur ve şaşı
üzerime yüklediler bu işi
sarhoştum kasımpaşa'daydım
vapuru onlar vurdu ben vurmadım
cinayeti kör bir kayıkçı gördü
ben vursam kendimi vuracaktım" (A. İlhan)*

Hepimiz cinayeti görmekteyiz. Adamlar katlettikçe katlediyorlar. Adamlar memlekete koydukça koyuyorlar, yurttaşlar da yurttaşmış ha, bana mısın demiyorlar; avukatlar da avukatmış ha seyrettikçe seyrediyorlar, bana mısın demiyorlar: "Adam yaşama sevinci içinde / Masaya anahtarlarını koydu / Bakır kaseye çiçekleri koydu / Sütünü yumurtasını koydu / Pencereden gelen ışığı koydu / Bisiklet sesini çıkrık sesini / Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu / Adam masaya / Aklında olup bitenleri koydu / Ne yapmak istiyordu hayatta / İşte onu koydu / Kimi seviyordu kimi sevmiyordu / Adam masaya onları da koydu / Üç kere üç dokuz ederdi / Adam koydu masaya dokuzu / Pencere yanındaydı gökyüzü yanında / Uzandı masaya sonsuzu koydu / Bir bira içmek istiyordu kaç gündür / Masaya biranın dökülüşünü koydu / Uykusunu koydu uyanıklığını koydu / Tokluğunu açlığını koydu. / ... / Masa da masaymış ha / Bana mısın demedi bu kadar yüke / Bir iki sallandı durdu / Adam ha babam koyuyordu." (E. Cansever)

Nasıl ki insanları yalnızca korktukları şeylerle değil, korktukları şeylere karşı aldıkları önlemler üzerinden daha derinlemesine tanıyabiliyorsak, sistem ve rejimleri de korktuklarından değil ve fakat daha çok korktukları şeylere karşı aldıkları önlemlerden tanıyabilecek, tanımlayabileceğiz. Sistem ve rejimler, besbelli ki, hukuktan, adaletten korkmaktadırlar ve en çok bunlar tecelli etmesin diye önlem almaktadırlar. Başka türlü açıklanamayacaktır, günlük hayata egemen hale getirilmeye çalışılan acayip hukuk bilgi ve bilinci. Başka türlü açıklanamayacaktır günlük hayattaki hukuk katliamı ve buna ilişkin yaratılan duyarsızlık. **Reçete değil ama cılız bir girişim dahi olsun, alınacak önlemlerdendir “Günlük Hayat ve Hukuk” Bülteni. Örneğin, haftalık olsun ve günlük gazeteleri paylaşalım aramızda. Paylaşılan gazetelerde hukuka ilişkin, adalet duygusu eşğine ilişkin saçma sapanlıkları saptayalım, kısa bir değerlendirme ile Bülteneye yazalım. Bültenin geniş düzeyde dağıtımını sağlayalım ve öncelikle saçma sapan haberleri, değerlendirmeleri yapan medya organlarına gönderelim, hep ısrar edelim: İzleyelim, yazalım, gönderelim. Daha çok, daha geniş duyuralım... Zorunluyuz, çünkü**

Balzac beni başışlasın: *Kifayetsiz muhterisler maymuna benzerler. Ağaca tırmanmaktaki çeviklik ve ustalıkları insanı hayran bırakır. Ama onlar yükseldikçe, yalnızca ayıp yanları görünür hale gelir.* Günlük hayatta, kifayetsiz muhterisleri, onların ayıp yanlarını gösterelim.

Sahi bu toprakların maliki Dingo muydu? “... Adalet duygusu ilgilenilmesi gereken bir konudur, kendini adama veya kişinin kendine dayattığı bir yoksulluk hali değildir. Sorun da kişi ne yaparsa yapsın bunun denizde bir damla olmaktan öteye gidememesi değil, kişinin, belki vicdanını susturmak dışında, hiçbir şey yapmamasıdır. Zaten bizim öylesine iğrenç bulduğumuz yan da, böylesine ayrıcalıklı bir konumdayken adaleti düşünmek veya bu konuda bir şeyler yapmaktan kaçınmak için bulduğumuz bahanelerin bolluğudur. Çoğumuz için rahatsız edici olan zenginlik ve özgürlüklere sahip olma bakımından eşitsizlik ve adaletsizliklerin olması değil, çok fazla şeye sahip olanların yoksullara, ihtiyaç ve umutsuzluk içinde olanlara yönelik saygısız, umursamaz ve duygusuz tutumlarıdır. Adalet, tüketim ve maddi alandaki başarı anlamına gelen bir hayatın bir parçası olarak kabul edilmelidir; adaletin iyi hayata bir alternatif ya da engel olarak sunulması yanlıştır. Bu düşünceler ışığında, servetin ve kapitalizmin nemenem şeyler olduğunu tekrarlayıp duran adalet kuramlarına da, “hakların” o güçlü gongunu (işe yarar bir adalet duygusunu ve bizden daha kötü durumdakiler için kaygılarımızı sağlamaktan ziyade engellemek için) durmadan çalanlara da şüpheyile bakmamız gerekir. (...)”³.

³ Robert C. SOLOMON, *Adalet Tutkusu (Toplum Sözleşmesinin Kökenleri ve Temelindeki Duygular)*, s.44, 45; Ayrıntı Yay., 2004/İstanbul [Çev.: Ertuğ ALTINAY].